

महोपाध्यायश्रीविनयविजयविरचितः

श्री शान्त सुधारसः

अनित्य भावना

(शाद्वैलविक्रीडितं वृत्तम्)

नीरन्ध्रे भवकानने परिगलत् - पञ्चाश्रवाभ्रोधरे,
नाना-कर्मलता-वितानगडने, मोहान्धकारोद्गुरे।
आन्तानामिह द्देलिनां छितकृते, कारुण्य-पुण्यात्मभि-
स्तीर्थेशैः प्रथितास्सुधारसकिरो, रम्या गिरः पान्तु वः
(द्रुतविलम्बितं वृत्तत्रयम्) ॥१॥

स्फुरति येतसि भावनया विना,
न विदुषामपि शान्त-सुधारसः ।
न य सुभं कृशमप्यमुना विना,
जगति मोह-विषाद-विषाकुले ॥२॥
यदि भवभ्रम-पेद-पराङ्मुभं,
यदि य यित्तमनन्तसुभोन्मुभम् ।

शृणुत तत्सुधियः शुभभावना-
उमृतरसं मम शान्तसुधारसम् ॥३॥
सुमनसो मनसि श्रुतपावना,
निदधतां द्रव्यधिका दश भावनाः ।
यदिह रोडति मोहतिरोडिता-
उद्भुतगतिर्विदिता समतालता ॥४॥

(रथोद्धतावृत्तम्)

आर्तरौद्रपरिणामपावक-;प्लुष्ट-भावुक-विवेक-सौष्ठवे ।
मानसे विषयलोलुपात्मनां, इव प्ररोडतितमां शमाङ्कुरः
(वसन्ततिलकावृत्तम्) ॥५॥

यस्याशयं श्रुतकृतातिशयं विवेक-
पीयूष-वर्ष-रमणीय-तमं श्रयन्ते ।
सद्भावना-सुरलता न छि तस्य दूरे,
लोकोत्तर-प्रशम-सौष्य-इल-प्रसूतिः
(अनुष्टुभ्वृत्तद्वयम्) ॥६॥

अनित्यत्वा-उशरएते, भवभेकत्वमन्यताम् ।
अशौचमाश्रवं यात्मन्!, संवरं परिभावय
कर्मणो निर्जरं धर्म-सूक्ततां लोकपद्धतिम् । ॥७॥
बोधि-दुर्लभताभेतां, भावयन् मुय्यसे भवात्
(पुष्पिताश्रावृत्तम्) ॥८॥

वपुरवपुरिदं विदम्भलीला-
परिचितमप्यतिभङ्गुरं नराणाम् ।
तदतिभिदुर-यौवनाविनीतं,
भवति कथं विदुषां महोदयाय ॥९॥
(शाद्वैलविक्रीडितवृत्तद्वयम्)

आयुर्वायुतरत्तरङ्गतलं, लग्नापदः सम्पदः;
सर्वेऽपीन्द्रियगोयराश्व यदुलाः, सन्ध्याभ्ररागादिवत् ।
मित्रस्त्रीस्वजनादिसङ्गमसुभं, स्वप्नेन्द्रजालोपमं;

તત્ કિં વસ્તુ ભવે ભવેદિહ મુદ્ધા-માલમ્બનં યત્સતામ્ ॥૧૦॥
પ્રાતર્ભ્રાતરિહાવદ્દાતરુચયો, યે ચેતનાચેતના;

દૃષ્ટા વિશ્વમનઃપ્રમોદવિદુરા, ભાવાઃ સ્વતઃ સુન્દરાઃ ।
તાંસ્તત્રૈવ દિને વિપાક-વિરસાન્, હા નશ્યતઃ પશ્યત-
શ્યેતઃ પ્રેતહતં જહાતિ ન ભવ-પ્રેમાનુબન્ધં મમ ॥૧૧॥

(પ્રથમભાવનાગેયાષ્ટકમ્-રામગિરિ-રાગ)

મૂઢ મુઘ્વસિ મુઘા મૂઢ મુઘ્વસિ મુઘા,
વિભવમનુચિન્ત્ય દ્વિદિ સપરિવારમ્ ।
કુશશિરસિ નીરમિવ ગલદનિલ-કમ્પિતં,
વિનય જાનીહિ જીવિતમસારમ્ ॥૧૧॥

પશ્ય ભદ્રગુરમિદં વિષયસુખ-સૌહદં,
પશ્યતામેવ નશ્યતિ સહાસમ્ ।
એતદનુહરતિ સંસારરૂપં રયા-
જ્જ્વલજ્જલબાલિકા-રુચિવિલાસમ્ ॥૧૨॥

હન્ત હતયૌવનં, પુચ્છમિવ શૌવનં,
કુટિલમતિ તદપિ લઘુદૃષ્ટનષ્ટમ્;
તેન બત પરવશાઃ પરવશા-હતધિયઃ,
કટુકમિહ કિં ન કલયન્તિ કષ્ટમ્ ॥૧૩॥

યદપિ પિણ્યાકતામદ્ગમિદમુપગતં,
ભુવનદુર્જયજરાપીતસારમ્ ।
તદપિ ગતલજ્જમુજ્ઞતિ મનો નાહિંગનાં,
વિતથમતિ કુચિતમન્મથવિકારમ્ ॥૧૪॥

સુખમનુત્તરસુરાવધિ યદતિમેદુરં,
કાલતસ્તદપિ કલયતિ વિરામમ્ ।
કતરદિતરતદા વસ્તુ સાંસારિકં,
સ્થિરતરં ભવતિ ચિન્તય નિકામમ્ ॥૧૫॥

યૈઃ સમં ક્રીડિતા યે ચ ભૃશમીડિતા,
યૈઃ સહાકૃષ્મહિ પ્રીતિવાદમ્ ।
તાન્ જનાન્ વીક્ષ્ય બત ભસ્મભૂયદ્ગતાન્,
નિર્વિશદ્કાઃ સ્મ ઇતિ ધિક્ પ્રમાદમ્ ॥૧૬॥

અસકૃદ્દુન્મિષ્ય નિમિષન્તિ સિન્ધૂર્મિવ-
ચ્યેતનાચેતનાઃ સર્વભાવાઃ ।
ઇન્દ્રજાલોપમાઃ સ્વજનધનસદ્ગમા-
સ્તેષુ રજ્યન્તિ મૂઢસ્વભાવાઃ ॥૧૭॥

કવલયન્નવિરતં જદ્ગમાજદ્ગમં,
જગદ્હો નૈવ તૃપ્યતિ કૃતાન્તઃ ।
મુખગતાન્ ખાદતસ્તસ્ય કરતલગતૈ-
ર્ન કથમુપલપ્સ્યતેઽસ્માભિરન્તઃ ॥૧૮॥

નિત્યમેકં ચિદાનન્દમયમાત્મનો,
રૂપમભિરૂપ્ય સુખમનુભવેયમ્ ।
પ્રશમરસ-નવસુધા-પાનવિનયોત્સવો,
ભવતુ સતતં સતામિહ ભવેડયમ્ ॥૧૯॥

અશરણ ભાવના

(શાર્દૂલવિકીરિતમ્)

યે ષટ્પાણ્ડમહીમહીનતરસા, નિર્જિત્ય બભ્રાજિરે,
યે ચ સ્વર્ગભુજો ભુજોર્જિતમદા, મેદુર્મુદા મેદુરાઃ ।
તેડપિ કૂરકૃતાન્તવક્રરદનૈર્નિર્દલ્યમાના હઠા-
દત્રાણાઃ શરણાય હા દશદિશઃ, પ્રૈક્ષન્ત દીનાનનાઃ

॥૧॥

(સ્વાગતાવૃત્તમ્)

તાવદેવ મદવિભ્રમમાલી, તાવદેવ ગુણગૌરવશાલી;
યાવદક્ષમ-કૃતાન્ત-કટાક્ષૈર્નેક્ષિતો વિશરણો નરકીટઃ

॥૨॥

(શિખરિણીવૃત્તમ્)

પ્રતાપૈર્વ્યાપન્નં ગલિતમથ તેજોભિરુદ્દિતૈ-
ર્ગતં ધૈર્યોદ્યોગૈઃ શ્લથિતમથ પુષ્ટેન વપુષા ।
પ્રવૃત્તં તદ્દ્રવ્યગ્રહણવિષયે બાન્ધવજનૈ-
ર્જને કીનાશેન પ્રસભમુપનીતે નિજવશમ્

॥૩॥

(દ્વિતીયભાવનાગેયાષ્ટકમ્ માર્ણ્ણી-રાગ)

સ્વજનજનો બહુધા હિતકામં, પ્રીતિરસૈરભિરામમ્ ।
મરણદશાવશમુપગતવન્તં, રક્ષતિ કોડપિ ન સન્તમ્ ॥
વિનય! વિધીયતાં રે, શ્રીજિનધર્મઃ શરણમ્;
અનુસન્ધીયતાં રે, શુચિતરચરણસ્મરણમ્.

॥૧॥

તુરગરથેભનરાવૃત્તિકલિતં, દધતં બલમસ્ખલિતમ્ ।
હરતિ યમો નરપતિમપિ દીનં, મૈનિક ઇવ લઘુમીનમ્.
પ્રવિશતિ વજ્રમયે યદિ સદને, તૃણમથ ઘટયતિ વદને ।
તદપિ ન મુગ્યતિ હતસમવર્તી, નિર્દય પૌરુષનર્તી.

॥૨॥

॥૩॥

વિદ્યામન્ત્રમહૌષધિસેવાં, સૃજતુ વશીકૃતદેવામ્ ।
રસતુ રસાયનમુપયયકરણં. તદપિ ન મુગ્યતિ મરણમ્.
વપુષિ ચિરં નિરુણદ્ધિ સમીરં, પતતિ જલધિપરતીરમ્ ।
શિરસિ ગિરેરધિરોહતિ તરસા, તદપિ સ જીર્યતિ જરસા
સૃજતીમસિતશિરોરુહલલિતં, મનુજશિરઃ સિતપલિતમ્ ।
કો વિદધાનાં ભૂઘનમરસં, પ્રભવતિ રોદ્ધું જરસમ્.

॥૪॥

॥૫॥

॥૬॥

ઉદ્યત ઉગ્રરુજા જનકાયઃ, કઃ સ્યાન્તત્ર સહાયઃ ।
એકોડનુભવતિ વિધુરુપરાગં, વિભજતિ કોડપિ ન ભાગમ્
શરણમેકમનુસર ચતુરઙ્ગં, પરિહર મમતાસઙ્ગમ્ ।
વિનય! રચય શિવસૌખ્યનિધાનં, શાન્તસુધારસપાનમ્.

॥૭॥

॥૮॥

સંસાર ભાવના

(શિખરિણી વૃત્તત્રયમ્)

ઇતો લોભઃ ક્ષોભં, જનયતિ દુરન્તો દવ ઇવો-
લ્લસલ્લાભામ્ભોભિઃ, કથમપિ ન શક્યઃ શમયિતુમ્ ।
ઇતસ્તૃષ્ણાઠ્ઠાણાં, તુદતિ મૃગતૃષ્ણેવ વિફલા,
કથં સ્વસ્થૈઃ સ્થેયં, વિવિધભયભીમે ભવવને
ગલત્યેકા ચિન્તા, ભવતિ પુનરન્યા તદ્દધિકા,
મનોવાક્કાયે હા! વિકૃતિરતિરોષાત્તરજસઃ ।
વિપદ્ગર્તાવર્તે, ઝટિતિ પતયાલોઃ પ્રતિપદં
ન જન્તોઃ સંસારે, ભવતિ કથમપ્યર્તિવિરતિઃ
સહિત્વા સન્તાપા-નશુચિજનનીકુક્ષિકુહરે,

॥૧॥

॥૨॥

તતો જન્મ પ્રાપ્ય, પ્રચુરતરકષ્ટકમહતઃ ।
 સુખાભાસૈર્યાવત્, સ્પૃશતિ કથમપ્યર્તિવિરતિં,
 જરા તાવત્ કાયં, કવલયતિ મૃત્યોઃ સહચરી ॥૩॥

(ઈન્દ્રવજ્રાવૃત્તમ્)

વિભ્રાન્તચિત્તો બત અમ્બ્રમીતિ,
 પક્ષીવ રુદ્ધસ્તનુપગ્જરેડકુગી ।
 નુત્ત્રો નિયત્યાડતનુકર્મતન્તુ-
 સન્દાનિતઃ સન્નિહિતાન્તકૌતુઃ ॥૪॥

(અનુષ્ટુબ્વૃત્તમ્)

અનન્તાન્ પુદ્ગલાવર્તા-નનન્તાનન્તરૂપભૃત્ ।
 અનન્તશો ભ્રમત્યેવ, જીવોડનાદિભવાર્ણવે ॥૫॥

(તૃતીયભાવનાગેયાષ્ટકમ્ કેદાર-રાગ)

કલય સંસારમતિદારુણાં, જન્મમરણાદિભયભીત રે ।
 મોહરિપુણેહ સગલગ્રહં, પ્રતિપદં વિપદમુપનીત રે ॥૧॥

સ્વજનતનયાદિપરિચયગુણૈ-રિહ મુઘા બધ્યસે મૂઢ રે ।
 પ્રતિપદં નવનવૈરનુભવૈઃ, પરિભવૈરસકૃદુપગૂઢ રે ॥૨॥

ઘટયસિ કવચન મદમુન્નતેઃ, ક્વચિદહો હીનતાદીન રે ।
 પ્રતિભવં રૂપમપરાપરં, વહસિ બત કર્મણાધીન રે ॥૩॥

જાતુ શૈશવદશાપરવશો, જાતુ તારુણ્યમદમત્ત રે ।
 જાતુ દુર્જયજરાજર્જરો, જાતુ પિતૃપતિકરાયત્ત રે ॥૪॥

વ્રજતિ તનયોડપિ નનુ જનકતાં, તનયતાં વ્રજતિ પુનરેષ રે
 ભાવયન્વિકૃતિમિતિ ભવગતે-સ્ત્યજતમાં નૃભવશુભશેષ રે ॥૫॥

યત્ર દુઃખાર્તિગદ્દવલવૈ-રનુદિનં દલ્યસે જીવ રે ।
 હન્ત તત્રૈવ રજ્યસિ ચિરં, મોહમદિરામદક્ષીબ રે ॥૬॥

દર્શયન્ કિમપિ સુખવૈભવં, સંહરંસ્તદથ સહસૈવ રે ।
 વિપ્રલમ્ભયતિ શિશુમિવ જનં, કાલબટુકોડ્યમત્રૈવ રે ॥૭॥

સકલસંસારભયભેદકં, જિનવયો મનસિ નિબધાન રે ।
 વિનય પરિણમય નિઃશ્રેયસં, વિહિતશમરસસુધાપાન રે ॥૮॥

ઇતિ તૃતીયઃ પ્રકાશઃ

એકત્વ ભાવના

(સ્વાગતાવૃત્તમ્)

એક એવ ભગવાનયમાત્મા, જ્ઞાનદર્શનતરડ્ગસરડ્ગઃ ।
 સર્વમન્યદુપકલ્પિતમેતદ્, વ્યાકુલીકરણમેવ મમત્વમ્ ॥૧॥

(પ્રબોધતાવૃત્તત્રયમ્)

અબુઘૈઃ પરભાવલાલસા-લસદજ્ઞાનદશાવશાત્મભિઃ ।
 પરવસ્તુષુ હા સ્વકીયતા, વિષયાવેશવશાદ્ વિકલ્પ્યતે ॥૨॥

કૃતિનાં દ્યયિતેતિ ચિન્તનં, પરદારેષુ યથા વિપત્તયે ।
 વિવિધાર્તિભયાવહં તથા, પરભાવેષુ મમત્વભાવનમ્ ॥૩॥

અધુના પરભાવસંવૃતિં, હર ચેતઃ પરિતોડવગુણિઠેતામ્ ।
 ક્ષણમાત્મવિચારચન્દન-દ્રુમવાતોર્ભિરસાઃ સ્પૃશન્તુ મામ્ ॥૪॥

(અનુષ્ટુબ્વૃત્તમ્)

એકતાં સમતોપેતા-મેનામાત્મન્ વિભાવય ।

लभस्व परमानन्द-सम्पदं नभिराजवत् ॥५॥
 (यतुर्थं भावनागेयाष्टकम् परञ्जया-राग)
 विनयं चिन्तय वस्तुतत्त्वं, जगति निजमिदं कस्य किम् ।
 भवति मतिरिति यस्य हृदये, दुरितमुद्दयति तस्य किम् ॥१॥
 अत्र उत्पद्यते तनुमानेक अत्र विपद्यते ।
 अत्र अत्र हि कर्म चिन्तते, सैकः इलमश्नुते ॥२॥
 यस्य यावान् परपरिग्रहो, विविधममतावीवधः ।
 जलधिविनिहितपोतयुक्त्या, पतति तावदसावधः ॥३॥
 स्वस्वभावं मद्यमुद्दितो, भुवि विलुप्य विद्येष्टते ।
 दृश्यतां परभावघटनात्, पतति विलुठति जृम्भते ॥४॥
 पश्य काञ्चनमितरपुद्गल-मिलितमज्यति कां दृशाम् ।
 केवलस्य तु तस्य रूपं, विदितमेव भावादृशाम् ॥५॥
 अत्रमात्मनि कर्मवशतो, भवति रूपमनेकधा ।
 कर्ममलरहिते तु भगवति, भासते काञ्चनविधा ॥६॥
 ज्ञानदर्शनयत्नपर्यव-परिवृतः परमेश्वरः ।
 अत्र अत्रानुभवसदने, स रमतामविनश्वरः ॥७॥
 रुचिरसमतामृतरसं क्षण-मुद्दितमास्वादय मुदा ।
 विनय! विषयातीतसुभरस-रतिरुद्व्यतु ते सदा ॥८॥

छति यतुर्थः प्रकाशः

अन्यत्वं भावना
 (उपजातिवृत्तम्)

परः प्रविष्टः कुरुते विनाशं,
 लोकोक्तिरेषा न मृषेति मन्ये ।
 निर्विशय कर्माणुत्भिरस्य किं किं,
 ज्ञानात्मनो नो समपादि कष्टम् ॥१॥

(स्वागतावृत्तम्)

भिद्यसे ननु किमन्यकथार्तः,
 सर्वदैव ममतापरतन्त्रः ।
 चिन्तयस्यनुपमान् कथमात्मन्,
 नात्मनो गुणमशीघ्रं कदापि ॥२॥

(शार्दूलविक्रीडितवृत्तद्वयम्)

यस्मै त्वं यतसे भिल्लेषि य यतो, यत्रानिशं भोदसे,
 यद्यच्छोयसि यद्यद्विच्छसि हृदा, यत्प्राप्य पेप्रीयसे ।
 स्निग्धो येषु निजस्वभावममलं, निर्लोठ्य लालप्यसे,
 तत्सर्वं परकीयमेव भगवन्, नात्मन किञ्चित्तव ॥३॥
 दृष्टाः कष्टकदर्थनाः कति न ताः, सोढास्त्वया संसृतौ,
 तिर्यङ्गनारकयोनिषु प्रतिहतशिष्टेणो विभिन्नो मुहुः ।
 सर्वं तत् परकीयद्विर्विलसितं, विस्मृत्य तेष्वेव हा,
 रज्यन् मुद्दसि मूढ! तानुपयन्, नात्मन किं लज्जसे ॥४॥

(अनुष्टुभ्वृत्तम्)

ज्ञानदर्शनयारित्र-केतनां येतनां विना ।
 सर्वमन्यद्विनिश्चित्य, यतस्व स्वहिताप्तये ॥५॥
 (पञ्चमभावनागेयाष्टकम् श्री-राग)

विनय! निन्नालय निज लवनं
 विनय! निन्नालय निज लवनम् ।
 तनुधनसुतसदन - स्वजनादिषु
 किं निजमिह कुगतेरवनम् वि. ॥१॥
 येन सडाश्रयसेडतिविमोडा-दिदमडमित्यविभेदम् ।
 तदपि शरीरं नियतमधीरं, त्यजति लवन्तं धृतभेदम् ॥२॥
 जन्मनि जन्मनि विविधपरिग्रह-मुपयिनुषे य कुटुम्भम् ।
 तेषु लवन्तं परलवगमने, नानुसरति कृशमपि शुम्भम् ॥३॥
 त्यज ममतापरितापनिदानं, परपरिययपरिणामम् ।
 लज निःसङ्गतया विशदीकृत-मनुभवसुपरसमत्तिरामम् ॥४॥
 पथि पथि विविधपथैः पथिकैः सह, कुरुते कः प्रतिबन्धम् ।
 निजनिजकर्मवशैः स्वजनैः सह, किं कुरुषे ममताबन्धम् ॥५॥
 प्रणयविडीने दधदम्भिषङ्गं, सहते बहुसन्तापम् ।
 त्वयि निःप्रणये पुद्गलनियये, वडसि मुधा ममतातापम् ॥६॥
 त्यज संयोगं नियतवियोगं, कुरु निर्मलमवधानम् ।
 नहि विदधानः कथमपि तृप्यसि, मृगतृष्णाघनरसपानम् ॥७॥
 लज जिन्पतिमसहायसहायं, शिवगतिसुगमोपायम् ।
 पिब गदशमनं परिहृतवमनं, शान्तसुधारसमनपायम् ॥८॥

धति पञ्चमः प्रकाशः

अशुचि भावना

(शादूलविडीडितं वृत्तम्)

सखिद्रो मदिराघटः परिगलत्-तल्लेशसङ्गाशुचिः,
 शुच्यामृद्य मृदा बलिः स बहुशो धौतोडपि गङ्गोदकैः ।
 नाधते शुचितां यथा तनुभृतां, कायो निकायो मडा-
 बीलत्सास्थिपुरीषमूत्ररजसां, नायं तथा शुद्ध्यति ॥१॥

(मन्डाकान्ता वृत्तम्)

स्नायं स्नायं, पुनरपि पुनः, स्नान्ति शुद्धात्तिरद्विभ-
 वारं वारं, अत मलतनुं यन्दनैरर्थयन्ते ।
 मूढात्मानो, वयमपमलाः, प्रीतिमित्याश्रयन्ते,
 नो शुद्ध्यन्ते, कथमवकरः, शक्यते शोद्धुमेवम् ॥२॥

(शादूलविडीडितं वृत्तम्)

कर्पूराद्विभिरर्थितोडपि लशुनो, नो गाडते सौरभं,
 नाजन्मोपकृतोडपि डन्त पिशुनः, सौजन्यमालम्भते ।
 देडो-डध्येष तथा जडाति न नृषां स्वात्माविकीं विस्रतां,
 नाभ्यक्तोडपि विभूषितोडपि बहुधा, पुष्टोडपि विश्वस्यते ॥३॥

(उपेन्द्रवज्रावृत्तम्)

यद्वीयसंसर्गमवाप्य सद्यो, लवेच्छुचीनामशुचित्वमुख्यैः ।
 अमेध्ययोनेर्वपुषोडस्य शौच-सङ्कल्पमोडोडयमडो मडीयान्

(स्वागतावृत्तम्)

धत्यवेत्य शुचिवाहमतथ्यं, पथ्यमेव जगदेकपवित्रम् ।
 शोधनं सकलदोषमलानां, धर्ममेव हृदये निदधीथाः ॥५॥

(षष्ठभावनागेयाष्टकम्-आशावरी-राग)

भावय रे वपुरिदमतिमलिनं,

विनय विबोधय मानसनखिनम् । पावनमनुयिन्तय विभुमेकं, परममडोदयमुद्धितविवेकम्. दम्पतिरेतोरुधिरविवर्ते, किं शुभमिह मलकश्मलगतं । भृशमपि पिहितः स्रवति विरूपं, को भङ्गु मनुते-उवस्करकूपम् भजति सयन्द्रं श्रुयिताम्बूलं, कर्तुं भुभमारुतमनुकूलम् । तिष्ठति सुरभि कियन्तं कालं, भुभमसुगन्धि जृगुप्सितलालम् असुरभिगन्धवडो-उन्तरयारी, आवरितुं शक्यो न विकारी । वपुरुपजिघ्रसि वारंवारं, उसति बुधस्तव शौच्याचारम्. द्वादश नव रन्ध्राणि निकामं, गलदशुशीनि न यान्ति विरामम् । यत्र वपुषि तत् कलयसि पूतं, मन्ये तव नूतनमाकृतम्. अशितमुपस्करसंस्कृतमन्नं, जगति जृगुप्सां जनयति उन्नम् । पुंसवनं धैनवमपि लीढं, भवति विगर्हितमति जनमीढम्. केवलमलमयपुद्गलनियये, अशुशीकृतश्रुयिभोजनसियये । वपुषि वियिन्तय परमिह सारं, शिवसाधनसामर्थ्यमुदारम् येन विराजितमिदमतिपुष्टयं, तस्थिन्तय येतन! नैपुष्टयम् । विशदागममधिगम्य निपानं, विरयय शान्तसुधारसपानम्	॥१॥ ॥२॥ ॥३॥ ॥४॥ ॥५॥ ॥६॥ ॥७॥ ॥८॥
--	--

**आश्रव भावना
(भुजङ्गप्रयातं वृत्तम्)**

यथा सर्वतो निर्जरैरापतद्भिः, प्रपूर्येत सद्यः पयोत्भिस्तटाकः । तथैवाश्रवैः कर्मभिः सम्भृतोऽङ्गी, भवद् व्याकुलश्रयज्यलः पङ्किलश्रय	॥१॥
--	-----

(शादूलविकीडितं वृत्तम्)

यावत्किञ्चिद्विवानुत्भूय तरसा, कर्मैह निर्जर्यते, तावत्याश्रवशत्रवोऽनुसमयं, सिञ्चन्ति भूयोऽपि तत् । हा कष्टं कथमाश्रवप्रतिभटाः शक्या निरोद्धुं मया; संसारदतिभीषणान्मम उडा, मुक्तिः कथं भाविनी	॥२॥
--	-----

(प्रहर्षिणी वृत्तम्)

મિથ્યાત્વાવિરતિકષાયયોગસંજ્ઞા-
શ્યત્વારઃ સુકૃતિભિરાશ્રવાઃ પ્રદિષ્ટાઃ ।
કર્માણિ પ્રતિસમયં સ્ફુટૈરભીભિ-
ર્બદ્ધન્તો ભ્રમવશતો ભમન્તિ જીવાઃ

॥૩॥

(રથોદ્ધતાવૃત્તમ્)

ઇન્દ્રિયાવ્રતકષાયયોગજ્ઞાઃ, પગ્ય પગ્ય ચતુરન્વિતાસ્ત્રયઃ ।
પગ્યવિંશતિરસત્ક્રિયા ઇતિ, નેત્રવેદપરિસંખ્યયાડ્યમી

॥૪॥

(ઇન્દ્રવજ્રાવૃત્તમ્)

ઇત્યાશ્રવાણામધિગમ્ય તત્ત્વં,
નિશ્ચિત્ય સત્ત્વં શ્રુતિસન્નિધાનાત્ ।
એષાં નિરોધે વિગલદ્વિરોધે,
સર્વાત્મના દ્રાગ્ યતિતત્ત્વમાત્મન્

॥૫॥

(સપ્તમભાવનાગેયાષ્ટકમ્ ધનાશ્રી-રાગ)

પરિહરણીયા રે, સુકૃતિભિરાશ્રવા, હૃદિ સમતામવધાય ।
પ્રભવન્ત્યેતે રે, ભૃશમુચ્છૃહ્બલા, વિભુગુણવિભવવધાય ॥૧॥
કુગુરુનિયુક્તા રે, કુમતિપરિપ્લુતાઃ, શિવપુરપથમપહાય ।
પ્રયતન્તેઽમી રે, ક્રિયા દુષ્ટયા, પ્રત્યુત શિવવિરહાય ॥૨॥
અવિરતચિત્તા રે, વિષયવશીકૃતા, વિષહન્તે વિતતાનિ ।
ઇહપરલોકે રે, કર્મવિપાકજા-ન્યવિરલદ્ઃખશતાનિ ॥૩॥
કરિઝમધુપા રે, શલભમૃગાદયો, વિષયવિનોદરસેન ।
હન્ત લભન્તે રે, વિવિધા વેદના, બત પરિણતિવિરસેન ॥૪॥
ઉદિતકષાયા રે, વિષયવશીકૃતા, યાન્તિ મહાનરકેષુ ।
પરિવર્તન્તે રે, નિયતમનન્તશો, જન્મજરામરણેષુ ॥૫॥
મનસા વાયા રે, વપુષા ચગ્યલા, દુર્જયદુરિતભરેણ ।
ઉપલિપ્યન્તે રે, તત આશ્રવજયે, યતતાં કૃતમપરેણ ॥૬॥
શુદ્ધા યોગા રે, યદપિ યતાત્મનાં, સવન્તે શુભકર્માણિ ।
કાગ્યનનિગડાં-સ્તાન્યપિ જાનીયાત્, હત નિર્વૃતિશર્માણિ ॥૭॥
મોદસ્વૈવં રે, સાશ્રવપાખનાં, રોધે ધિયમાધાય ।
શાન્તસુધારસ-પાનમનારતમ્, વિનય વિધાય વિધાય ॥૮॥

ઇતિ સપ્તમઃ પ્રકાશઃ

સંવર ભાવના

(સ્વાગતાવૃત્તદ્વયમ્)

યેન યેન ય ઇહાશ્રવરોધઃ, સમ્ભવેન્નિયતમૌપયિકેન ।
આદ્રિયસ્વ વિનયોદ્યતયેતા-સ્તત્તદાન્તરદૃશા પરિભાવ્ય ॥૧॥
સંયમેન વિષયાવિરતત્વે, દર્શનેન વિતથાડભિનિવેશમ્ ।
ધ્યાનમાર્તમથ રૌદ્રમજસં, ચેતસઃ સ્થિરતયા ચ નિરુન્ધ્યાઃ ॥૨॥

(શાલિનીવૃત્તમ્)

ક્રોધં ક્ષાન્ત્યા માર્દવેનાભિમાનં, હન્યા માયા-માર્જવેનોજ્જવલેન
લોભં વારાંરાશિરોદ્રં નિરુન્ધ્યાઃ, સન્તોષેણ પ્રાંશુના સેતુનેવા૩૥

(સ્વાગતાવૃત્તમ્)

ગુપ્તિભિસ્તિસૃભિરેવમજથ્યાન્, ત્રીન્ વિજિત્ય તરસાધમયોગાન્
સાધુસંવરપથે પ્રયતેથા, લપ્સ્યસે હિતમનીહિતમિદ્ધમ્ ॥૪॥

॥૪॥

(મન્દાકાન્તાવૃત્તમ્)

એવં રુદ્ધે-ષ્વમલહૃદયૈ-રાશ્રવેષ્વાપ્તવાક્ય-

શ્રદ્ધાયઞ્યત્-સિતપટપટુઃ, સુપ્રતિષ્ઠાનશાલી ।

શુદ્ધૈર્યોગૈ-ર્જવનપવનૈઃ, પ્રેરિતો જીવપોતઃ,

સ્રોતસ્તીર્ત્વા, ભવજલનિધે-ર્યાતિ નિર્વાણપુર્યામ્

૥૫॥

(અષ્ટમભાવનાગેયાષ્ટકમ્ નટ-રાગ)

શૃણુશિવસુખસાધનસદ્દુપાયમ્, શૃણુ શિવસુખસાધનસદ્દુપાયમ્;

જ્ઞાનાદિકપાવનરત્નત્રય-પરમારાધનમનપાયમ્.

૥૧॥

વિષયવિકારમપાકુરુ દૂરં, ક્રોધં માનં સહ માયમ્ ।

લોભરિપું ચ વિજિત્ય સહેલં, ભજ સંયમગુણમકષાયમ્

૥૨॥

ઉપશમરસમનુશીલય મનસા, રોષદહનજલદદ્રાયમ્ ।

કલય વિરાગં ધૃતપરભાગં, હૃદિ વિનયં નાયં નાયમ્

૥૩॥

આર્ત રૌદ્રં ધ્યાનં માર્જય, દહ વિકલ્પરચનાડનાયમ્ ।

યદિયમરુદ્ધા માનસવીથી, તત્ત્વવિદઃ પન્થા નાડયમ્

૥૪॥

સંયમયોગૈરવહિતમાનસ-શુદ્ધ્યા ચરિતાર્થય કાયમ્ ।

નાનામતરુચિગહને ભુવને, નિશ્ચિનુ શુદ્ધપથં નાયમ્

૥૫॥

બ્રહ્મવ્રતમડ્ગીકુરુ વિમલં, બિભ્રાણં ગુણસમવાયમ્ ।

ઉદિતં ગુરુવદનાદુપદેશં, સડ્ગૃહાણ શુચિમિવ રાયમ્

૥૬॥

સંયમવાડ્મયકુસુમરસૈરતિ-સુરભય નિજમધ્યવસાયમ્ ।

ચેતનમુપલક્ષય કૃતલક્ષણ-જ્ઞાનચરણગુણપર્યાયમ્

૥૭॥

વદનમલડ્કુરુ પાવનરસનં, જિનચરિતં ગાયં ગાયમ્ ।

સવિનય શાન્તસુધારસમેનં, ચિરં નન્દ પાયં પાયમ્

૥૮॥

ઇતિ અષ્ટમઃ પ્રકાશઃ

નિર્જરા ભાવના

(ઇન્દ્રવજ્રાવૃત્તમ્)

યન્નિર્જરા દ્વાદશધા નિરુક્તા, તદ્ દ્વાદશાનાં તપસાં વિભેદાત્

હેતુપ્રભેદાદિહ કાર્યભેદઃ, સ્વાતન્ત્યતસ્ત્વેકવિધૈવ સા સ્યાત્૥૧॥

(અનુષ્ટુબ્ વૃત્તદ્વયમ્)

કાષ્ઠોપલાદિરૂપાણાં, નિદાનાનાં વિભેદતઃ ।

વસ્તિર્યથૈકરૂપોડપિ, પૃથગ્રૂપો વિવક્ષ્યતે

૥૨॥

નિર્જરાપિ દ્વાદશધા, તપોભેદૈસ્તથોદિતા ।

કર્મનિર્જરણાત્મા તુ, સૈકરૂપૈવ વસ્તુતઃ

૥૩॥

(ઉપેન્દ્રવજ્રાવૃત્તમ્)

નિકાયિતાનામપિ કર્મણાં યદ્, ગરીયસાં ભૂધરદુર્ધરાણામ્ ।

વિભેદને વજ્રમિવાતિતીવ્રં, નમોડસ્તુ તસ્મૈ તપસેડ્દ્ભુતાય

૥૪॥

(ઉપજાતિવૃત્તમ્)

કિમુચ્યતે સત્તપસઃ પ્રભાવઃ, કઠોરકર્માર્જિતકિલ્બિષોડપિ ।

દૃઢપ્રહારીવ નિહત્ય પાપં, યતો-ડપવર્ગ લભતેડચિરેણ

૥૫॥

યથા સુવર્ણસ્ય શુચિસ્વરૂપં, દીપ્તઃ કૃશાનુઃ પ્રકટીકરોતિ ।

તથાત્મનઃ કર્મરજો નિહત્ય, જ્યોતિસ્તપસ્તદ્વિશદીકરોતિ

૥૬॥

(સ્રગ્ધરાવૃત્તમ્)

બાહ્યેનાભ્યન્તરેણ, પ્રથિતબહુભિદા, જીયતે યેન શત્રુ-

શ્રેણી બાહ્યાન્તરડ્ગા, ભરતનૃપતિવદ્ ભાવલબ્ધદ્રઢિમ્ના ।

यस्मात् प्रादुर्भवेयुः, प्रकटितवित्त्वा, लब्धयः सिद्धयश्च,
वन्दे स्वर्गापवर्गा-र्षणपटु सततं, तत्तपो विश्ववन्दम् ॥७॥

(नवमभावनागेयाष्टकम्-सारंग-राग)

विभावय विनय तपोमहिमानं, विभावय विनयतपोमहिमानम् ॥१॥

अहुत्सवसञ्चितदृष्टतममुना, लभते लघु लघिमानम् ॥१॥

याति घनाडपि घनाघनपटली, परपवनेन विरामम् । ॥२॥

भजति तथा तपसा दुरिताली, क्षणत्तुगुरपरिणामम् ॥२॥

वाञ्छितमाकर्षति दूरादपि, रिपुमपि व्रजति वयस्यम् । ॥३॥

तप षट्माश्रय निर्मलत्वा-दागमपरमरुदस्यम् ॥३॥

अनशनमूनोदरतां वृत्ति-हासं रसपरिहारम् । ॥४॥

भज सांलीन्यं कायकलेशं, तप षति आद्यमुदारम् ॥४॥

प्रायश्चित्तं वैयावृत्त्यं, स्वाध्यायं विनयं य । ॥५॥

कायोत्सर्गं शुभध्यानं, मात्स्यन्तर-मिदमग्य ॥५॥

शमयति तापं गमयति पापं, रमयति मानसहंसम् । ॥६॥

हरति विमोहं दूरारोहं, तप षति विगताशंसम् ॥६॥

संयमकमलाकारभणुज्ज्वल-शिवसुभसत्यङ्कारम् । ॥७॥

यिन्तितयिन्तामणिमाराधय, तप षड् वारंवारम् ॥७॥

कुर्मगदौषधमिदमिदमस्य य, जिनपतिमतमनुपानम् । ॥८॥

विनय समायर सौम्यनिधानं, शान्तसुधारसपानम् ॥८॥

षति नवमः प्रकाशः
धर्म स्वाध्यात भावना
(उपजाति वृत्तम्)

दानं य शीलं य तपश्च भावो,
धर्मश्चतुर्धा जिनबान्धवेन । ॥९॥

निद्रुपितो यो जगतां छिताय,
स मानसे मे रमतामजसम् ॥९॥

स मानसे मे रमतामजसम् ॥९॥

(छन्दवज्जवृत्तत्रयम्)

सत्यक्षमामार्दवशौचसङ्ग-
त्यागाडडर्जवभ्रत्तविभुक्तियुक्तः । ॥१०॥

यः संयमः किं य तपोडवगूढ-
श्यारित्रधर्मो दशधाडयमुक्तः ॥१०॥

यस्य प्रभावादिह पुष्पदन्तौ,
विश्वोपकाराय सद्योदयेते । ॥११॥

ग्रीष्मोष्मभीष्मामुदितस्तडित्वान्,
काले समाश्वासयति क्षितिं य ॥११॥

उल्लोलकल्लोलकलाविलासै-
र्नाप्लावयत्यम्बुनिधिः क्षितिं यत् । ॥१२॥

न घ्नन्ति यद् व्याघ्रमरुद्दवाद्या,
धर्मस्य सर्वोडध्यनुत्भाव ओषः ॥१२॥

धर्मस्य सर्वोडध्यनुत्भाव ओषः ॥१२॥

(शादूलविकीडितं वृत्तम्)

यस्मिन्नेव पिता छिताय यतते, भ्राता य माता सुतः,
सैन्यं दैन्यमुपैति यापयपलं, यत्राडङ्गलं दोर्बलम् । ॥१३॥

तस्मिन् कष्टदशाविपाकसमये, धर्मस्तु संवर्भितः,
तस्मिन् कष्टदशाविपाकसमये, धर्मस्तु संवर्भितः, ॥१३॥

सज्जः सज्जन अेष सर्वजगत-स्त्राणाय बद्धोद्यमः ॥५॥

त्रैलोक्यं सयरायरं विजयते, यस्य प्रसादाद्विदं,
योऽत्रा-उमुत्र छितावडस्तनुभृतां, सर्वार्थसिद्धिप्रदः ।
येनानर्थकदर्थना निजमहःसामर्थ्यतो व्यर्थिता,
तस्मै कारुणिकाय धर्मविभवे, भक्तिप्रणामोऽस्तु मे ॥६॥

(मन्दाकांता वृत्तम्)

प्राज्यं राज्यं सुभगदयिता नन्दना नन्दनानां,
रभ्यं रूपं सरसकवितायातुरी सुस्वरत्वम् ।
नीरोगत्वं गुणपरिययः, सज्जनत्वं सुबुद्धिं,
किंनु भ्रूमः इलपरिणति, धर्मकल्पद्रुमस्य ॥७॥

(दशमभावनागेयाष्टकम् वसन्त-राग)

पालय पालय रे पालय मां जिनधर्म,
मङ्गलकमलाकेलिनिकेतन, करुणाकेतन धीर;
शिवसुभसाधन, भवभयबाधन, जगदाधार गंभीर ॥९॥

सिञ्चति पयसा जलधरपटली, भूतलममृतमयेन
सूर्यायन्द्रमसावुदयेते, तव मणिमातिशयेन ॥१०॥

निरालम्भमियमसदाधारा, तिष्ठति वसुधा येन ।
तं विश्वस्थितिमूलस्तम्भं, त्वां सेवे विनयेन ॥११॥

दानशीलशुभभावतपोमुष-चरितार्थीकृतलोकः ।
शरणास्मरणाकृतामिह भविनां, दूरीकृतभयशोकः ॥१२॥

क्षमासत्यसन्तोषदयादिक-सुभगसकलपरिवारः ।
देवासुरनरपूजितशासन-कृतभङ्गुभवपरिहारः ॥१३॥

बन्धुरबन्धुजनस्य दिवानिश-मसहायस्य सहाय ।
आभ्यति भीमे भवगडनेडङ्गी, त्वां आन्धवमपहाय ॥१४॥

द्रुगति गडनं जलति कृशानुः, स्थलति जलधिरचिरेण ।
तव कृपयाभिलकाभितसिद्धि-र्भङ्गना किं नु परेण? ॥१५॥

एह यच्छसि सुभमुदितदशाङ्गं, प्रेत्येन्द्रादिपदानि ।
कमतो ज्ञानादीनि य वितरसि, निःश्रेयससुभदानि ॥१६॥

सर्वतन्त्रनवनीत सनातन, सिद्धिसदनसोपान ।
जय जय विनयवतां प्रतिलम्बित-शान्तसुधारसपान ॥१७॥

एति दशमः प्रकाशः

लोक स्वरूप भावना
(शालिनीवृत्तम्)

सप्ताधोऽधो विस्तृता याः पृथिव्य-
श्छत्राकाराः सन्ति रत्नप्रभाधाः ।
ताभिः पूषो यो-उस्त्यधोलोक अतौ,
पादौ यस्य व्यायतौ सप्तरज्जु ॥९॥

तिर्यग्लोको विस्तृतो रज्जुमेकां,
पूषो द्विपैरर्षवान्तैरसंभ्यैः ।
यस्य ज्योतिश्चक्रकाञ्चीकलापं,
मध्ये काश्य श्रीविचित्रं कटिचक्रम् ॥१०॥

लोकोऽथोर्ध्वे ब्रह्मलोके द्युलोके,
लोकोऽथोर्ध्वे ब्रह्मलोके द्युलोके,

(ભુજડ્ગપ્રયાતવૃત્તત્રયમ્)

અનાદૌ નિગોદાન્ધક્રૂપે સ્થિતાના-
મજસં જનુર્મૃત્યુદુઃખાર્દિતાનામ્ ।
પરીણામશુદ્ધિઃ કુતસ્તાદૃશી સ્યાદ્
યયા હન્ત તસ્માદ્વિનિર્યાન્તિ જીવાઃ
તતો નિર્ગતાનામપિ સ્થાવરત્વં,
ત્રસત્વં પુનર્દુર્લભં દેહભાજામ્ ।
ત્રસત્વેડપિ પગ્યાક્ષપર્યાપ્તસંશ્ચિ-
સ્થિરાયુષ્યવદ્દુર્લભં માનુષત્વમ્
તદેતન્મનુષ્યત્વમાપ્યાપિ મૂઢો,
મહામોહમિથ્યાત્વમાયોપગૂઢઃ ।
ભ્રમન્ દૂરમગ્નો ભવાગાઘર્તો,
પુનઃ ક્વ પ્રપદ્યેત તદ્બોધિરત્નમ્

॥૨॥

॥૩॥

॥૪॥

(શિખરિણી વૃત્તમ્)

વિભિન્નાઃ પન્થાનઃ, પ્રતિપદમનલ્પાશ્ચ મતિનઃ,
કુયુક્તિવ્યાસડ્ગૈ-નિજનિજમતોલ્લાસરસિકાઃ ।
ન દેવાઃ સાંનિધ્યં, વિદધતિ નવા કોડપ્યતિશય-
સ્તદેવં કાલેડસ્મિન્, ય ઇહ દૃઢધર્મા સ સુકૃતી

॥૫॥

(શાદ્દૂલવિકીડિતં વૃત્તમ્)

યાવદ્દેહમિદં ગદૈર્ન મૃદ્ધિતં, નો વા જરાજર્જરં,
યાવત્ત્વક્ષકદમ્બકં સ્વવિષય-જ્ઞાનાવગાહક્ષમમ્ ।
યાવચ્ચાયુરભડ્ગુરં નિજહિતે, તાવદ્બુધૈર્યત્યતાં;
કાસારે સ્ફુટિતે જલે પ્રચલિતે, પાલિઃ કથં બધ્યતે

॥૬॥

(અનુષ્ટુબ્વૃત્તમ્)

વિવિધોપદ્રવં દેહ-માયુશ્ચ ક્ષણભડ્ગુરમ્ ।
કામાલમ્બ્ય ધૃતિ મૂઢૈઃ, સ્વશ્રેયસિ વિલમ્બ્યતે

॥૭॥

(દ્વાદશભાવનાગેયાષ્ટકમ્ ધનશ્રી-રાગ)

બુધ્યતાં બુધ્યતાં બોધિરતિદુર્લભા,
જલધિજલપતિતસુરરત્નયુક્ત્યા
સમ્યગારાધ્યતાં સ્વહિતમિહ સાધ્યતાં,
બાધ્યતામધરગતિરાત્મશક્ત્યા
ચકિભોજ્યાદિરિવ નરભવો દુર્લભો,
ભ્રામ્યતાં ધોરસંસારકક્ષે ।
બહુનિગોદાદિકાયસ્થિતિવ્યાયતે,
મોહમિથ્યાત્વમુખયોરલક્ષે
લબ્ધ ઇહ નરભવોડનાર્યદેશેષુ યઃ,
સ ભવતિ પ્રત્યુતાનર્થકારી
જીવહિંસાદિપાપાશ્રવવ્યસનિનાં,
માઘવત્યાદિમાર્ગાનુસારી
આર્યદેશસ્પૃશામપિ સુકુલજન્મનાં,
દુર્લભા વિવિદિષા ધર્મતત્ત્વે
રતપરિગ્રહભયાહારસંજ્ઞાર્તિભિ-
હન્ત મગ્નં જગદ્દુઃસ્થિતત્ત્વે

॥૧॥

॥૨॥

॥૩॥

॥૪॥

વિવિદિષાયામપિ શ્રવણમતિદુર્લભં,
 ધર્મશાસ્ત્રસ્ય ગુરુસન્નિધાને
 વિતથવિકથાદિતત્તદ્રસાવેશતો,
 વિવિધવિક્ષેપમલિનેડવધાને ॥૫॥
 ધર્મમાકર્ણ્ય સમ્બુદ્ધ્ય તત્રોદ્યમં,
 કુર્વતો વૈરિવર્ગોડન્તરડ્ગઃ ।
 રાગદ્વેષશ્રમાલસ્યનિદ્રાદિકો,
 બાધતે નિહતસુકૃતપ્રસડ્ગઃ ॥૬॥
 ચતુરશીતાવહો યોનિલક્ષેષ્વિયં,
 ક્વ ત્વયાકર્ણિતા ધર્મવાર્તા ।
 પ્રાયશો જગતિ જનતા મિથો વિવદ્તે,
 ઋદ્ધિરસશાતગુરુગૌરવાર્તાઃ ॥૭॥
 એવમતિદુર્લભાત્ પ્રાપ્ય દુર્લભતમં,
 બોધિરત્નં સકલગુણાનિધાનમ્
 કુરુ ગુરુપ્રાજ્યવિનયપ્રસાદોદિતં,
 શાન્તરસસરસપીયૂષપાનમ્ ॥૮॥

ઈતિ દ્વાદશઃ પ્રકાશઃ

મૈત્રી ભાવના

(અનુષ્ટુબ્વૃત્તદ્વયમ્)

સદ્ધર્મધ્યાનસંધ્યાન-હેતવઃ શ્રીજિનેશ્વરૈઃ ।
 મૈત્રીપ્રભૃતયઃ પ્રોક્તા-શ્ચતસ્રો ભાવનાઃ પરાઃ ॥૧॥
 તથાહુઃ-મૈત્રીપ્રમોદકારુણ્ય-માધ્યસ્થ્યાનિ નિયોજયેત્ ।
 ધર્મધ્યાનમુપસ્કર્તું, તદ્ધિ તસ્ય રસાયનમ્ ॥૨॥

(ઉપજાતિ વૃત્તાનિ)

મૈત્રી પરેષાં હિતચિન્તનં યદ્
 ભવેત્ પ્રમોદો ગુણપક્ષપાતઃ ।
 કારુણ્યમાર્તાહિંગરુજાં જિહીર્ષે-
 ત્યુપેક્ષણં દુષ્ટધિયામુપેક્ષા ॥૩॥
 સર્વત્ર મૈત્રીમુપકલ્પયાત્મન્!
 ચિન્ત્યો જગત્યત્ર ન કોડપિ શત્રુઃ ।
 કિયદિનસ્થાયિનિ જીવિતેડસ્મિન્,
 કિં ખિદ્યતે વૈરિધિયા પરસ્મિન્ ॥૪॥
 સર્વેડધ્યમી બન્ધુતયાનુભૂતાઃ,
 સહસ્રશોડસ્મિન્ ભવતા ભવાબ્ધૌ ।
 જીવાસ્તતો બન્ધવ એવ સર્વે,
 ન કોડપિ તે શત્રુરિતિ પ્રતીહિ ॥૫॥
 સર્વે પિતૃભ્રાતૃપિતૃવ્યમાતૃ-
 પુત્રાડ્ગજાસ્ત્રીભગિનીસ્નુષાત્વમ્ ।
 જીવાઃ પ્રપન્ના બહુશસ્તદેતત્,
 કુટુમ્બમેવેતિ પરો ન કશ્ચિત્ ॥૬॥

(ઈન્દ્રવજ્રાવૃત્તદ્વયમ્)

એકેન્દ્રિયાદ્યા અપિ હન્ત જીવાઃ,
 પગ્ચેન્દ્રિયત્વાદ્યાધિગમ્ય સમ્યક્ ।

બોધિં સમારાધ્ય કદા લભન્તે,
 ભૂયો ભવભ્રાન્તિભિયાં વિરામમ્ ॥૭॥
 યા રાગરોષાદિરુજો જનાનાં,
 શામ્યન્તુ વાકકાયમનોદ્વહસ્તાઃ ।
 સર્વે-ઉપ્યુદાસીનરસં રસન્તુ,
 સર્વત્ર સર્વ સુખિનો ભવન્તુ ॥૮॥

(ત્રયોદશભાવનાગેયાષ્ટકમ્ દેશાખ-રાગ)

વિનય વિચિન્તય મિત્રતાં, ત્રિજગતિ જનતાસુ ।
 કર્મવિચિત્રતયા ગતિં, વિવિધાં ગમિતાસુ. વિ૦ ॥૧॥
 સર્વે તે પ્રિયબાન્ધવા, ન હિ રિપુરિહ કોડપિ ।
 મા કુરુ કલિકલુષં મનો, નિજસુકૃતવિલોપિ. વિ૦ ॥૨॥
 યદિ કોપં કુરુતે પરો, નિજ-કર્મવશેન ।
 અપિ ભવતા કિં ભૂયતે હૃદિ રોષવશેન. વિ૦ ॥૩॥
 અનુચિતમિહ કલહં સતાં, ત્યજ સમરસમીન ।
 ભજ વિવેકકલહંસતાં, ગુણપરિચયપીન. વિ૦ ॥૪॥
 શત્રુજનાઃ સુખિનઃ સમે, મત્સરમપહાય ।
 સન્તુ ગન્તુમનસો-ઉપ્યમી, શિવસૌખ્યગૃહાય. વિ૦ ॥૫॥
 સકૃદપિ યદિ સમતાલવં, હૃદયેન લિહન્તિ ।
 વિદિતરસાસ્તત ઇહ રતિં, સ્વત એવ વહન્તિ. વિ૦ ॥૬॥
 કિમુત કુમતમદમૂર્છિતા, દુરિતેષુ પતન્તિ ।
 જિનવચનાનિ કથં હહા, ન રસાદુપયન્તિ. વિ૦ ॥૭॥
 પરમાત્મનિ વિમલાત્મનાં, પરિણમ્ય વસન્તુ ।
 વિનય સમામૃતપાનતો, જનતા વિલસન્તુ. વિ૦ ॥૮॥

ઇતિ ત્રયોદશઃ પ્રકાશઃ

પ્રમોદ ભાવના

(સગ્ધરાવૃત્તયતુષ્ટયમ્)

ધન્યાસ્તે વીતરાગાઃ, ક્ષપકપથગતિ-ક્ષીણકર્મોપરાગા-
 સ્ત્રૈલોક્યે ગન્ધનાગાઃ, સહજસમુદિતજ્ઞાનજાગ્રદ્વિરાગાઃ ।
 અધ્યારુહ્યાત્મશુદ્ધ્યા, સકલશશિકલાનિર્મલધ્યાનધારા-
 મારાન્મુક્તેઃ પ્રપન્નાઃ, કૃતસુકૃત-શતો-પર્જિતાર્હન્ત્યલક્ષ્મીમ્ ॥૧॥
 તેષાં કર્મક્ષયોત્થૈ-રતનુ-ગુણગણૈ-ર્નિર્મલાત્મસ્વભાવૈ-
 ગાયં ગાયં પુનીમઃ, સ્તવનપરિણતૈ-રષ્ટવર્ણાસ્પદાનિ ।
 ધન્યાં મન્યે રસજ્ઞાં, જગતિ ભગવતઃ, સ્તોત્રવાણીરસજ્ઞા-
 મજ્ઞાં મન્યે તદન્યાં, વિતથજનકથા- કાર્યમૌખ્યમગ્નામ્ ॥૨॥
 નિર્ગન્થાસ્તેડપિ ધન્યા, ગિરિગહનગુહા-ગસ્વરાન્તર્નિવિષ્ટા,
 ધર્મધ્યાનાવધાનાઃ, સમરસસુહિતાઃ, પક્ષમાસોપવાસાઃ ।
 યેડન્યેડપિ જ્ઞાનવન્તઃ, શ્રુતવિતતધિયો, દત્તધર્મોપદેશાઃ,
 શાન્તા દાન્તા જિતાક્ષા, જગતિ જિનપતેઃ, શાસનં ભાસયન્તિ ॥૩॥
 દાનં શીલં તપો યે વિદધતિ ગૃહિણો, ભાવનાં ભાવયન્તિ,
 ધર્મ ધન્યાશ્ચતુર્ધા, શ્રુતસમુપચિત-શ્રદ્ધયારાધયન્તિ ।
 સાધ્યઃ શ્રાદ્ધ્યશ્ચ ધન્યાઃ શ્રુતવિશદધિયા,
 શીલમુદ્ભાવયન્ત્ય-સ્તાન્ સર્વાન્ મુક્તગર્વાઃ, પ્રતિદિનમસકૃદ્, ભાગ્યભાજઃ સ્તુવન્તિ ॥૪॥

(ઉપજાતિ વૃત્તમ્)

મિથ્યાદૃશામખ્યુપકારસારં, સંતોષસત્યાદિગુણપ્રસારમ્ ।
વદાન્યતા-વૈનયિકપ્રકારં, માર્ગાનુસારીત્યનુમોદયામઃ ॥૫॥

(સગ્ધરાવૃત્તમ્)

જિલ્વે પ્રલ્વીભવ ત્વં, સુકૃતિસુચરિતો-ચ્યારણો સુપ્રસન્ના,
ભૂયાસ્તામન્યકીર્તિ-શ્રુતિરસિકતયા, મેઽઘ કણૌ સુકણૌ ।
વીક્ષ્યાન્યપ્રૌઢલક્ષ્મીં, દ્રુતમુપચિનુતં, લોચને રોચનત્વં,
સંસારેઽસ્મિન્નસારે, ફલમિતિ ભવતાં, જન્મનો મુખ્યમેવ ॥૬॥

(ઉપજાતિ વૃત્તમ્)

પ્રમોદમાસાઘ ગુણૌ: પરેષાં, યેષાં મતિર્મજ્જતિ સામ્યસિન્ધૌ;
દેદીપ્યતે તેષુ મનઃપ્રસાદો, ગુણાસ્તથૈતે વિશદીભવન્તિ ॥૭॥

(ચતુર્દશભાવનાગેયાષ્ટકમ્ ટોડી-રાગ)

વિનય વિભાવય ગુણપરિતોષં
વિનય વિભાવય ગુણપરિતોષમ્
નિજસુકૃતાપ્તવરેષુ પરેષુ,
પરિહર દૂરં મત્સરદોષમ્ ॥૧॥

દિષ્ટચાયં વિતરતિ બહુદાનં,
વરમયમિહ લભતે બહુમાનમ્ ।
કિમિતિ વિમૃશસિ પરપરભાગં,
યદ્વિભજસિ તત્સુકૃતવિભાગમ્ ॥૨॥

યેષાં મન ઇહ વિગતવિકારં,
યે વિદધતિ ભુવિ જગદુપકારમ્
તેષાં વયમુચિતાચરિતાનાં,
નામ જપામો વારંવારમ્ ॥૩॥

અહહ તિતિક્ષાગુણમસમાનં,
પશ્યત ભગવતિ મુક્તિનિદાનમ્
યેન રુષા સહ લસદભિમાનં,
ઝટિતિ વિઘટતે કર્મવિતાનમ્ ॥૪॥

અદધુઃ કેચન શીલમુદારં,
ગૃહિણોઽપિ પરિહતપરદારમ્ ।
યશ ઇહ સમ્પ્રત્યપિ શુચિ તેષાં,
વિલસતિ ફલિતાફલસહકારમ્ ॥૫॥

યા વનિતા અપિ યશસા સાકં,
કુલયુગલં વિદધતિ સુપતાકમ્
તાસાં સુચરિતસચ્ચિતરાકં,
દર્શનમપિ કૃતસુકૃતવિપાકમ્ ॥૬॥

તાત્ત્વિકસાત્ત્વિકસુજનવતંસાઃ,
કેચન યુક્તિવિવેચનહંસાઃ ।
અલમકૃષત કિલ ભુવનાભોગં,
સ્મરણમમીષાં કૃતશુભયોગમ્ ॥૭॥

ઇતિ પરગુણપરિભાવનસારં,
સફલય સતતં નિજમવતારમ્ ।
કુરુ સુવિહિતગુણાનિધિગુણગાનં,
વિરચય શાન્તસુધારસપાનમ્ ॥૮॥

ઇતિ ચતુર્દશઃ પ્રકાશઃ

કરુણા ભાવના
(માલિની વૃત્તમ્)

પ્રથમમશનપાનપ્રાપ્તિવાચ્છાવિહસ્તા-
સ્તદનુ વસનવેશમાલકુક્તિવ્યગ્રચિત્તાઃ ।
પરિણયનમપત્યાવાપ્તિમિષ્ટેન્દ્રિયાર્થાન્,
સતતમભિલષન્તઃ સ્વસ્થતાં ક્વાડશનુવીરન્ ॥૧॥
(શિખરિણી વૃત્તમ્)

ઉપાયાનાં લક્ષ્ઃ, કથમપિ સમાસાઘ વિભવં,
ભવાભ્યાસાત્તત્ર, ધ્રુવમિતિ નિબઢ્નાતિ હૃદયમ્ ।
અથાકસ્માદસ્મિન્, વિકિરતિ રજઃ કૂરહૃદયો,
રિપુર્વા રોગો વા ભયમુત જરા મૃત્યુરથવા ॥૨॥

(સગ્ધરાવૃત્તમ્)

સ્પર્ધન્તે કેડપિ કેચિદ્ઘતિ હૃદિ મિથો, મત્સરં ક્રોધદગ્ધા,
યુધ્યન્તે કેડપ્યરુદ્ધા ધનયુવતિપશુ-ક્ષેત્રપદ્માદિહેતોઃ ।
કેચિલ્લોભાલ્લભન્તે, વિપદમનુપદં, દૂરદેશાનટન્તઃ,
કિં કુર્મઃ કિં વદામો, ભૃશમરતિશતૈ-વ્યાકુલં વિશ્વમેતત્ ॥૩॥

(ઉપજાતિવૃત્તત્રયમ્)

સ્વયં ખનન્તઃ સ્વકરેણ ગર્તાં, મધ્યે સ્વયં તત્ર તથા પતન્તિ
યથા તતો નિષ્ક્રમણં તુ દૂરેડ-ધોડધઃપ્રપાતાદ્વિરમન્તિ નૈવ ॥૪॥
પ્રકલ્પયન્નાસ્તિકતાદિવાદ-મેવં પ્રમાદં પરિશીલયન્તઃ ।
મગ્ના નિગોદાદિષુ દોષદગ્ધા, દુરન્તદુઃખાનિ હહા સહન્તે ॥૫॥
શ્રુણ્વન્તિ યે નૈવ હિતોપદેશં, ન ધર્મલેશં મનસા સ્પૃશન્તિ ।
રજઃ કથકુકારમથાપનેયા-સ્તેષામુપાયસ્ત્વયમેક એવ ॥૬॥

(અનુષ્ટુબ્વૃત્તમ્)

પરદુઃખપ્રતીકાર-મેવં ધ્યાયન્તિ યે હૃદિ ।
લભન્તે નિર્વિકારં તે, સુખમાયતિસુન્દરમ્ ॥૭॥

(પગ્યદશભાવનાગેયાષ્ટકમ્ રામકુલિ-રાગ)

સુજના ભજત મુદ્ધા ભગવન્તં, સુજના ભજત મુદ્ધા ભગવન્તમ્
શરણાગતજનમિહ નિષ્કારણ-કરુણાવન્તમવન્તં રે ॥૧॥
ક્ષણમુપધાય મનઃસ્થિરતાયાં, પિબત જિનાગમસારમ્ ।
કાપથઘટનાવિકૃતવિચારં, ત્યજત કૃતાન્તમસારં રે ॥૨॥
પરિહરણીયો ગુરુરવિવેકી, ભ્રમયતિ યો મતિમન્દમ્ ।
સુગુરુવચઃ સુકૃદપિ પરિપીતં, પ્રથયતિ પરમાનન્દં રે ॥૩॥
કુમતતમોભરમીલિતનયનં, કિમુ પૃચ્છત પન્થાનમ્ ।
દધિબુદ્ધ્યા નર જલમન્થન્યાં, કિમુ નિદઘત મન્થાનં રે ॥૪॥
અનિરુદ્ધં મન એવ જનાનાં, જનયતિ વિવિધાતકમ્ ।
સપદિ સુખાનિ તદેવ વિધત્તે, આત્મારામશકુન્દં રે ॥૫॥
પરિહરતાશ્રવ વિકથાગૌરવ-મદનમનાદિવચસ્યમ્ ।
ક્રિયતાં સાંવરસાપ્તપદીનં, ધ્રુવમિદમેવ રહસ્યં રે ॥૬॥
સઘ્વત ઇહ કિં ભવકાન્તારે, ગદનિકુરમ્ભમપારમ્ ।
અનુસરતાડડહિતજગદુપકારં, જિનપતિમગદકુકારં રે ॥૭॥

शृणुतैकं विनयोद्धितवचनं, नियतायतिद्धितरयनम् ।
रययत कृतसुभशतसन्धानं, शान्तसुधारसपानं रे ॥८॥

धृति पञ्चदशः प्रकाशः

माध्यस्थ्य भावना
(पञ्चापि शाशिनीवृत्तानि)

श्रान्ता यस्मिन् विश्रमं संश्रयन्ते,
रुग्णाः प्रीतिं यत्समासाद्य सद्यः ।
लब्धं रागद्वेषविद्वेषिरोधा-
दौदासीन्यं सर्वदा तत् प्रियं नः ॥१॥

लोके लोका भिन्नभिन्नस्वरूपाः,
भिन्नैर्भिन्नैः कर्मभिर्मर्मभिर्द्विभः ।
रम्यारम्यैश्च्येष्टितैः कस्य कस्य,
तद्विद्वद्विभः स्तूयते रुष्यते वा ॥२॥

मिथ्या शंसन् वीरतीर्थेश्वरेण
रोद्धुं शेके न स्वशिष्यो जमादिः ।
अन्यः को वा रोत्स्यते केन पापात्,
तस्मादौदासीन्यमेवात्मनीनम् ॥३॥

अर्हन्तोऽपि प्राज्यशक्तिस्पृशः किं,
धर्मोद्योगं कारयेयुः प्रसह्य ।
दद्युः शुद्धं किन्तु धर्मोपदेशं,
यत्कुर्वाणो ह्युत्तरं निस्तरन्ति ॥४॥

तस्मादौदासीन्यपीयूषसारं,
वारं वारं हन्त सन्तो लिङ्गन्तु ।
आनन्दानामुत्तरङ्गत्तरङ्गै-
र्ज्वलित्तिर्यद् भुज्यते मुक्तिसौख्यम् ॥५॥

(षोडशभावनागेयाष्टकम्-प्रभाति-राग)

अनुभव विनय! सदा सुभमनुभव, औदासीन्यमुदारं रे ।
कुशलसमागममागमसारं, कामितफलमन्दारं रे ॥१॥
परिहर परिश्रान्तापरिवारं, शिन्तय निजमविकारं रे ।
तव किं कोऽपि यिनोति करीरं, यिनुतेऽन्यः सलकारं रे ॥२॥

योऽपि न सलते हितमुपदेशं, तदुपरि मा कुरु कोपं रे ।
निष्कलया किं परजनतप्या, कुरुषे निजसुखलोपं रे ॥३॥
सूत्रमपास्य जडा भाषन्ते, केयन मतमुत्सूत्रं रे ।
किं कुर्मस्ते परिहृतपयसो, यद्वि पिबन्ति मूत्रं रे ॥४॥

पश्यसि किं न मनःपरिणामं, निजनिजगत्यनुसारं रे ।
येन जनेन यथा भवितव्यं, तद् भवता दूर्वारं रे ॥५॥
रमय हृदा हृदयङ्गमसमतां, संवृणु मायाजालं रे ।
वृथा वलसि पुद्गलपरवशता-मायुः परिमितकालं रे ॥६॥

अनुपमतीर्थमिदं स्मर येतन-मन्तःस्थितमभिरामं रे ।
विरतिभावविशदपरिणामं, लभसे सुभमविरामं रे ॥७॥
परब्रह्मपरिणामनिदानं, स्फुटकेवलविज्ञानं रे ।
विरयय विनय! विवेचितज्ञानं, शान्तसुधारसपानं रे ॥८॥

धृति षोडशः प्रकाशः

(સ્રગ્ધરાવૃત્તદ્વયમ્)

એવં સદ્ભાવનાભિઃ, સુરભિતહૃદયાઃ સંશયાતીતગીતો-
ત્રીતસ્ફીતાત્મતત્વા-સ્વરિતમપસરન્, મોહનિદ્રામમત્વાઃ ।
ગત્વા સત્વા મમત્વા-ઉતિશયમનુપમાં, ચક્રિશકાધિકાનાં;
સૌખ્યાનાં મહ્કુ લક્ષ્મી, પરિચિતવિનયાઃ સ્ફારકીર્તિ શ્રયન્તે॥૧॥
દુર્ધાનપ્રેતપીડા, પ્રભવતિ ન મનાક્, કાયિદદ્વન્દ્વસૌખ્ય-
સ્ફાતિઃ પ્રીણાતિ ચિત્તં, પ્રસરતિ પરિતઃ, સૌખ્યસૌહિત્યસિન્ધુઃ
ક્ષીયન્તે રાગરોષપ્રભૃતિરિપુભટાઃ, સિદ્ધિસામ્રાજ્યલક્ષ્મીઃ,
સ્વાદૃશ્યા યન્મહિન્મા વિનયશુચિધિયો, ભાવનાસ્તાઃ શ્રયધ્વમ્

॥૨॥

(પથ્યાવૃત્તમ્)

શ્રીહીરવિજયસૂરીશ્વરશિષ્યૌ, સોદરાવભૂતાં દ્વૌ ।
શ્રીસોમવિજયવાચક-વાચકવરકીર્તિવિજયાખ્યૌ

॥૩॥

(ગીતિદ્વયમ્)

તત્ર ચ- શ્રીકીર્તિવિજયવાચક-શિષ્યોપાધ્યાય વિનયવિજયેન ।
શાન્તસુધારસનામા, સંદૃબ્ધો ભાવનાપ્રબન્ધોડયમ્
શિખિનયનસિન્ધુશશિમિત, -વર્ષે હર્ષેણ ગન્ધપુરનગરે ।
શ્રીવિજયપ્રભસૂરિ, -પ્રસાદતો યત્ન એષ સફલોડભૂત્

॥૪॥

॥૫॥

(ઉપજાતિ વૃત્તમ્)

યથા વિદુઃ ષોડશભિઃ કલાભિઃ, સમ્પૂર્ણતામેત્ય જગત્ પુનીતે
ગ્રન્થસ્તથા ષોડશભિઃ પ્રકાશૈ-રયં સમગ્રૈઃ શિવમાતનોતુ

॥૬॥

(ઇન્દ્રવજ્રાવૃત્તમ્)

યાવજજગત્યેષ સહસ્રભાનુઃ, પીયૂષભાનુશ્ચ સદોદયેતે ।
તાવત્સતામેતદપિ પ્રમોદં, જ્યોતિઃસ્ફુરદ્વાહુમયમાતનોતુ ।

ઇતિ શ્રીશાન્તસુધારસનામા ભાવનાપ્રબંધઃ સમાપ્તઃ